

Je ontdekt dat je nog een oudste broer hebt...

Vrijgemaakten hebben een blinde vlek op hun wereldkaart. Overal hebben ze zendelingen en ontwikkelingswerkers naar toegezonden, je kon het niet ver genoeg bedenken om een naaste te worden. Maar er is een opvallend wit stipje, een blanco alinea in het rapport van Deputaten Buitenlandse Betrekkingen aan de Generale Synode, een land en volk dat we uit het oog zijn verloren. Terwijl je juist zou verwachten dat er de meeste affiniteit mee bestaat: Israël en de Joden.

Ik ga nu voorbij aan de vraag hoe het zover gekomen is. Ligt hier een bepaalde kerkvisie aan ten grondslag? Het is interessant dat eens te onderzoeken. Feit is dat er in de Gereformeerde kerken voor 1944/1951 wel structurele aandacht was voor het volk der vaderen, evenals bijvoorbeeld nog steeds en heel intensief, bij de Christelijke Gereformeerde kerk. Nu is het niet meer dan particulier initiatief.

En dan ontdek je opeens dat je nog een oudste broer hebt! Ik had er nooit zo over nagedacht (ik ben een heel vrijgemaakt jongetje). Als groepsleerkracht basisonderwijs was je natuurlijk wel geïnteresseerd in land en volk, en tijdens de theologische opleiding kreeg je ook veel informatie over vooral vroeger, nuttige archeologie. Boekjes als van Snoek (*In het land van de bijbel. Hoe 't er was en hoe 't er is*, t.b.v. de bijbelvertelling) en De Vaux (*Hoe het oude Israël leefde*, t.b.v. een tentamen) verschaften boeiende inzichten. Maar er hing vooral stof en mufte lucht omheen. Het ging niet over Israël en de Joden nu, niet over verbondenheid, laat staan over verwantschap.

Tot een gemeentelid een keer voorstelt om naar het land Israël te gaan. En één keer daar geweest zijn, is verslingerd raken aan een prachtig land (Deuteronomium 8:7-15) waar je het 'vijfde evangelie' ondergaat in geur en kleur, in smaak en zweet. Ook spiritueel, op de Olijfberg bijvoorbeeld tussen bijna 2000 jaar oude Olijfbomen – als die eens konden spreken! Of in *the Garden Tomb*, een mooie tuin waar het verhaal van de kruisiging en opstanding van Jezus Christus wordt verteld, met het zicht op een mogelijke (maar toch niet heel waarschijnlijke) Schedel(plaats) en een lelijk gerestaureerd graf in de rots. Het gaat - en dat voel je - om wat hier is gebeurd. Hier in dit land, in deze stad, misschien op deze plaats (maar misschien ook wel 100 meter verderop), en om de impact daarvan op/voor jezelf. Je komt er dichterbij de Christus van de Schriften.

Een bezoek aan de Klaagmuur (beter: *Western Wall*) is onvermijdelijk. Onderweg had je natuurlijk al vele Joden waargenomen. De meeste zien er gewoon uit (zoals wij er gewoon uitzien); de aandacht wordt getrokken door met de temperatuur contrasterende zware zwarte jassen, dikke berenmutsen, en lange haarlokken. Op een regenachtige vrijdagavond oogt het er dan zwaarmoedig, terwijl je de zonnige dag ervoor *bar mitswa* hebt meegemaakt – en vrolijker kan niet! Onder tromgeroffel en handgeklap begeleidt de bebaarde grijsaard, Buchenwald getekend in zijn gezicht, met intensiteit zijn kleinzoon, die de thorarol draagt om uit voor te lezen. Hoe bijzonder is het de vreugde van de wet ook lijfelijk te ervaren als oude mannen en jonge jongens, in zwart pak, spijkerbroek of legergroen, gearmd in de ronde dansen, en als je niet uitkijkt ook jou betrekken in hun blijdschap over de goedheid van God. Ja sorry, maar toch kippenvel...

Ik leg mijn hand op een grote steen van de steunmuur van de tempel van Herodus. Ik zie Joden er voor staan, bewegend reciterend uit de Schriften. Twee anderen staan gearmd geleund tegen de muur te bidden. Je voelt verbondenheid, met eeuwen historie, met eerbied voor de Schriften, met vreugde over God. Verbondenheid – broederschap. *Dit is mijn oudste broer!* Wij dragen niet de

wortel, de wortel draagt ons. We zijn beide afstammelingen van Abraham. Dit is het uitverkoren volk dat de Messias, de Christus van de Schriften mocht voortbrengen – o gezegende en bevoorrechte! Jezus is een Jood tot in de tenen van zijn menszijn, ster van David! Verbondenheid, en tegelijk vervreemding. Hoe smartelijk, dat je broer vergeten is rijk te zijn (alles wat van Mij is is van u!), en buiten blijft staan... Hoe smartelijk dat juist in het land waar Immanuels voerbak stond, het feest van zijn gestaltewording niet gevierd wordt...

Maar moet ik, als *goj*, als broertje van buiten, degene die het vermogen van Vader er doorgejast heeft, moet ik hem daarover vertellen!? Kan ik mijn broeders hoeder niet zijn?! Niet niet zijn!? Zo ben ik bij *Yachad* gekomen. *Samen* betekent dat. Om stem te geven aan de verbondenheid en oor aan de vervreemding. Want het is de toon die de muziek maakt – zal ik mij verheffen boven de takken?! Mag ik dat nog doen na alles wat de edele stam is aangedaan?! Zal ik niet vooral luisterend leren, wandelend door de Schriften van Jeruzalem naar Emmaus?! Mijn teruggevonden broer omarmen, en neerknielend zijn voeten wassen?! Woord dat geïnspireerd daad wordt, in een steeds doorgaande reformatie?!

Nog steeds is *Yachad* particulier initiatief – en als je niet uitkijkt al gauw een hobby van een paar enkelingen. Verbonden aan Ommen-West, omdat het moest – zo zijn onze manieren. Maar *hart* voor Israel, voor het volk van de Joden? Een bijzondere positie, verwantschap? Naast ondersteuning van concreet werk in Israel is dat een belangrijke doelstelling van *Yachad*: in de gereformeerde kerken en onder haar leden het besef wakker roepen dat Israel wel bijzonder is en dat God zijn volk van Joden nooit zal vergeten – Hij is trouw, immers de essentie van het Verbond, waar wij ook graag levenslang op terug willen vallen tot in der eeuwigheid.

En het is goed daar met de komende generatie in de kerk over te praten. Als zij de Joden al kennen, zal dat vooral zijn van het gekleurde dat zij op tv zien over het conflict met de Palestijnen, en van de extreme curiosa. Ook voor hen is het ontdekkend kennis te maken met de Jood, zijn leefwijze, zijn zienswijze, zijn leeswijze. Met niet alleen het wat, maar ook het waarom en waartoe.

Daarover heb ik vijf lessen geschreven voor de catechese. Prachtig vorm gegeven en uitgegeven, makkelijk en voordelig aan te schaffen, en een plezier om met de jongelui door te nemen. Wat betekent het dat Jezus Jood is? Waarom ging Hij volgens zijn gewoonte naar de synagoge, en wat deed Hij daar? Hoe las Hij de Schriften? Wat weet je over het land Israel en haar geschiedenis na Jezus? Hoe moet je de bijbelse beloften lezen t.a.v. het land, ook in relatie met het recht van Palestijnen? Welke feesten kennen de Joden en hoe vieren ze die en wat drukken ze daarmee uit? Prachtige symboliek!

Helaas ontkom je niet aan de donkere kant: het antisemitisme, en de boter op het hoofd van de kerk. Maar eerlijk en goed om het met ze over te hebben, want het is zo actueel als wat...

Het is geweldig om met groepen mensen naar Israel te reizen. Zoals het initiatief van Drachten, die met meer dan 40 catechisanten zijn geweest. Prachtig! Dan gaat het leven, dan gaat het spreken. Wat geweest is, is nooit meer hetzelfde en wat komen gaat krijgt andere dimensies. Zo bijzonder: je hebt er een broer bijgekregen...

Jan Haveman
voorzitter *Yachad*